

UNIVERSITAT DE LLEIDA
FACULTAT DE DRET I ECONOMIA
PLA 2000

CURS ACADÈMIC 2006 - 2007

ENSENYAMENT: CIÈNCIES EMPRESARIALS

ASSIGNATURA: SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA (Codi 30023)

PROFESSOR/A: CECILIO LAPRESTA REY

CURS: 2n

QUADRIMESTRE: 1r

CRÈDITS: 6

TIPUS: OBLIGATÒRIA

1. OBJECTIUS

Donat que l'assignatura està orientada a estudiants de Ciències Empresarials, el plantejament didàctic es basarà en un diàleg entre les categories analítiques pròpies de la sociologia i aquelles que són pròpies de l'economia, per tal de fer possible el coneixement de paradigmes alternatius al de l'economia convencional. Es tracta, per tant, d'endinsar-se en l'ús de nous marcs conceptuals que possibilitin la comprensió de la realitat empresarial des d'òptiques diferents a les que proporciona l'economia neoclàssica.

L'assignatura té una càrrega docent de 6 crèdits, dels quals 3 seran teòrics i 3 pràctics. És una assignatura presencial amb suport virtual a la docència.

Relació amb la realitat

"En aquesta societat (postcapitalista), el 'recurs' econòmic bàsic –el medi de producció, per utilitzar la terminologia dels economistes- ja no serà el capital, ni els recursos naturals (la 'terra' dels economistes), ni el treball. És i serà el coneixement"
(P. Drucker)

En el transcurs de les diferents sessions i activitats que es duran a terme en el marc de l'assignatura Sociologia de l'empresa, plantejarem com els canvis econòmics, tècnics i organitzatius que han tingut lloc durant les últimes dècades impliquen radicals transformacions en les noves estratègies empresarials, orientades a resituar l'empresa en un entorn molt més competitiu, i com aquesta tendència queda reflectida en les recents aportacions de la teoria sociològica, i més concretament, d'aquella que afecta l'àmbit d'estudi propi i característic de la Sociologia de l'empresa.

Per una banda, l'empresa adopta una organització flexible, de base no necessàriament unisectorial ni uniterritorial. D'altra banda canvien les funcions, les responsabilitats i la forma d'actuar de la direcció i el personal. Així doncs, l'empresa reorienta la seva activitat al voltant d'un nou significat de la paraula qualitat, que afecta al producte, al servei, al preu, a la gestió... Aquest enfocament global de la

qualitat s'articula al voltant de dos nous valors: la satisfacció del client i la participació del personal en la gestió de l'empresa.

Aquesta nova òptica, en la que el client s'ha convertit en l'única guia d'actuació empresarial, requereix modificacions en les tècniques de gestió, és a dir, canvis culturals que qüestionen la lògica tayloriana l'organigrama i la jerarquia. Canvis que impliquen passar d'una gestió per funcions a una gestió per processos.

La preocupació per la qualitat, i no sols la qualitat de productes i serveis, sinó la 'Qualitat Total' de l'empresa, és el que impulsa el canvi cultural en les organitzacions. I necessàriament, la formació constitueix una variable estratègica del canvi. Però en qualsevol cas, l'objectiu fonamental d'aquest tipus de gestió és la recerca d'elements de diferenciació en el mercat enfront els competidors. Es tracta, en darrer terme, d'afavorir l'adaptació de l'empresa als canvis que s'estan produint en l'entorn en el que situa la seva activitat.

En aquest sentit, resulta fonamental el procés de selecció, integració, gestió i formació de recursos humans. Les empreses han d'identificar correctament les seves necessitats de personal, planificar la selecció i incorporació del nou personal, requalificar al que ja tenen, i realitzar una direcció participativa i motivadora. L'objectiu és aconseguir el treballador més adient per a cada lloc de treball, però que a més sigui polivalent, tingui iniciativa i creativitat.

Tot l'anterior és la conseqüència de passar d'una organització funcional a una organització per processos, d'estructures organitzatives jeràrquiques, verticals i rígides, a altres horitzontals i flexibles, de centrar l'atenció en la producció a fer-ho en el client...

Així, el nou ordre econòmic internacional que sorgeix amb la crisi dels anys setanta posa en entredit el fordisme (que havia caracteritzat la primera ruptura industrial) i instaura un nou sistema productiu anomenat d'especialització flexible, obrint el pas a la segona ruptura industrial.

En definitiva, la dinàmica del canvi permanent en el que les empreses es troben inserides és de tal magnitud, que Toffler anomena el "shock del futur" a la incapacitat de persones i organitzacions per respondre a ritmes de canvi tant accelerats. No ens ha de sorprendre, doncs, que Drucker es refereixi a l'època actual com "l'era de la ruptura". Per tot això, pot afirmar-se que una organització estàtica no pot sobreviure en el context d'un canvi tant accelerat. Les organitzacions han de crear els mitjans per una renovació contínua, a més de reconèixer quan és necessari transformar-se i, sobre tot, disposar de les capacitats necessàries per a respondre amb èxit als canvis de l'entorn.

Tots aquests aspectes del món empresarial –que queden reflectits en el temari de l'assignatura– constitueixen l'objecte d'estudi de l'assignatura Sociologia de l'Empresa, i a ells dedicarem les diferents sessions teòriques i pràctiques que es duran a terme en el transcurs d'aquest curs acadèmic.

2. CONTINGUTS o METODOLOGIA

OBJECTIUS

- Oferir una perspectiva global del sistema social i econòmic i de les seves institucions, particularment de l'empresa en tant que institució social.
- Oferir una perspectiva dinàmica del funcionament de l'empresa, que permeti potenciar una reflexió oberta que incorpori els processos conjunturals i els canvis estructurals.
- Desenvolupar el domini del llenguatge específic de l'anàlisi sociològica.

- Desenvolupar una estructura intel·lectual reflexiva i crítica que permeti adoptar postures pròpies enfront els diversos plantejaments de l'anàlisi sociològica de l'empresa.

A nivell metodològic cal diferenciar entre les sessions teòriques i les pràctiques. En el transcurs de les classes teòriques, el professor realitzarà determinades explicacions i comentaris basats en la bibliografia indicada en el programa, així com la resolució dels dubtes i qüestions que es puguin anar plantejant. Les classes pràctiques requeriran la participació activa de l'estudiantat (individualment o en grups, segons els casos) en treballs discussions, comentaris de text i/o altres exercicis sobre el material que es facilitarà en el transcurs del curs. La dinàmica concreta de les classes pràctiques s'indicarà el primer dia de classe.

3. PROGRAMA

TEMA 1. SOCIOLOGIA Y SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA

- Origen, evolució i objecte de la Sociologia.
- La Sociologia de l'Empresa.
- L'empresa com a organització i institució social.

TEMA 2. MODELS CLÀSSICS D'ORGANITZACIÓ DEL TREBALL

- Models d'organització del treball i sistematització de la força de treball
- Models clàssics:
 - o M. Weber: La racionalitat de l'organització burocràtica.
 - o F.W. Taylor: L'organització científica del treball.
 - o Fayol: administració industrial i general
 - o H. Ford: Els sistemes de producció en massa.
- Crisi i alternatives al model taylorista-fordista

TEMA 3. ELS NOUS MODELS D'ORGANITZACIÓ DEL TREBALL

- El pas dels vells als nous models productius
- El model "just a temps"
- La teoria de l'especialització flexible

TEMA 4. NOVES TECNOLOGIES I ORGANITZACIONS EMPRESARIALS

- Tecnologia i relacions laborals
- Canvis en els estils de direcció
- La tecnologia de la informació en l'àmbit de l'empresa

TEMA 5. QUALIFICACIÓ I TREBALL

- L'economia neoclàssica.
- La teoria institucionalista.
- La socioeconomia marxista.

TEMA 6. EL "FACTOR HUMÀ" A L'EMPRESA

- Motivació i satisfacció en el treball.
- L'estrès en el treball.
- La sociometria i el clima afectiu dels grups de treball
- La selecció de personal
- La participació dels treballadors en l'empresa

TEMA 7. LA DIVISIÓ DE ROLS A L'EMPRESA

- L'evolució dels papers socials en l'empresa
- El director d'empresa
- El rol de tècnic
- El rol de l'empleat
- Els comandaments intermedis
- El rol de l'obrer

4. MATERIALS DE L'ASSIGNATURA

L'assignatura es planteja com a presencial amb suport virtual a la docència. Això implica que complementant les explicacions donades a l'aula hi haurà un seguit de materials per a la realització de les pràctiques obligatòries i voluntàries a la Plataforma Virtual de l'assignatura.

5. BIBLIOGRAFIA

- BILBAO, A. (1996). El accidente de trabajo: entre lo negativo y lo irreformable. S. XXI, Madrid: Siglo XXI.
- BOLTANSKI, L. i CHIAPELLO, E. (2002). El Nuevo espíritu del capitalismo. Madrid: Akal.
- BONAZZI, G. (1994). Història del pensament organitzatiu. Vic: Eumo Editorial.
- BRUNET, I. i ALARCÓN, A. (2005). ¿Quién crea empresas? Lógica de redes y creación de empresas. Madrid: Talasa.
- BRUNET, I. i BELZUNEGUI, A. (2000). Empresa y estrategia en la perspectiva de competencia global. Barcelona: Ariel.
- BRUNET, I. i BELZUNEGUI, A. (2004). Teorías sobre la empresa. Madrid: Pirámide.
- BRUNET, I. i MORELL, A. (1998). Clases, educación y trabajo. Madrid: Trotta.
- BRUNET, I. i VIDAL, A. (2004). Empresa y recursos organizativos. Madrid: Pirámide.
- CASTAÑO, C. (1994). Tecnología, empleo y trabajo en España. Madrid: Alianza.
- CASTILLO, J. J. (1994). El trabajo del sociólogo. Madrid: Universidad Complutense.
- CASTILLO, J. J. (1996). Sociología del trabajo. Un proyecto docente. Madrid: CIS.
- CORIAT, B. (1993). Pensar al revés. Trabajo y organización en la empresa japonesa. Madrid: Siglo XXI.
- DE VENANZI, A. (2002). Globalización y corporación. Barcelona: Anthropos.
- FINKEL, L. (1994). La organización social del trabajo, Madrid: Pirámide.
- GARMENDÍA, J. A. (1994). Tres culturas. Organización y recursos humanos. Madrid: ESIC.
- GARMENDIA, J. A. i PARRA LUNA, F. (1993). Sociología industrial y de los recursos humanos. Madrid: Taurus.
- GAVIRIA, R. (1998). Conceptos fundamentales de sociología. Madrid: Alianza.
- GORZ, A. (1991). La metamorfosis del trabajo. Madrid: Sistema.
- HARRISON, B. (1997). La empresa que viene. Barcelona: Paidós.
- INFESTAS, A. (1991). Sociología de la empresa. Salamanca: Amarú.
- JUÁN ALBALATE, J. (2004). La empresa desde una perspectiva sociológica. Madrid: Pirámide.
- LÓPEZ, R. (1995). Sociología industrial. Madrid: Alianza Universidad.
- LUCAS, A. (1992). Sociología de la empresa. Madrid: Ibérico Europea de Ediciones.
- LUCAS, A. (1994). Sociología para la empresa. Madrid: McGraw-Hill.
- MARTÍN, A. (1995). Flexibilidad y relaciones laborales: estrategias empresariales y acción sindical. Madrid: CES.
- MAYNTZ, R. i altres (1985). Introducción a los métodos de la sociología empírica. Madrid: Alianza Universidad.
- MIGUÉLEZ, F. (1991). Las organizaciones sindicales, en Miguélez, F. y Prieto, C.: Las relaciones laborales en España. Madrid: S. XXI.
- MONREAL, J. (Dir.) (2004). Formación y cultura empresarial en la empresa española. Madrid: Civitas.

SARRIES, L. (1999). Sociología Industrial. Zaragoza: Mira Editores.
 SOLÉ, C. (1999). Organizaciones empresariales en los años 90: análisis de cinco sectores industriales. Barcelona: EUB.
 RUBIO GIL (2002). Finanzas y Sociedad. Madrid: Thompson.

Diccionaris

A. D. (1988). Conceptos fundamentales de sociología. Madrid: Alianza.
 A.D. (1987). Diccionario Unesco de ciencias sociales. Barcelona: Planeta-Agostini.
 ABERCROMBIE, N.; HILL, S.; TURNER, B. (1986). Diccionario de sociología. Madrid: Cátedra.
 DEMARCHI, F.; ELLENA, A. (1986). Diccionario de sociología. Madrid: Paulinas.
 FERNÁNDEZ, J.C.; HERNÁNDEZ, A. (2000). Diccionario de sociología de la empresa i de las relaciones laborales. Valladolid: Lex Nova.
 GINER, S., LAMO DE ESPINOSA, E.; TORRES, C. (1998). Diccionario de sociología. Madrid: Alianza.
 REYES, R. (1998). Terminología científico-social. Aproximación crítica. Barcelona: Anthropos.
 SILLS, D. L. (1974). Enciclopedia internacional de las ciencias sociales. Madrid: Aguilar.

Bibliografia general

AYALA, F. (1972). Tratado de sociología (2 vol.). Madrid: Aguilar.
 BAGLIONI, G.; CROUCH, C. (1992). Las relaciones laborales en Europa. El desafío de la flexibilidad. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
 BELTRÁN, M. (1988). Ciencia y sociología. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas. Siglo XXI.
 BELL, D. (1998). El advenimiento de la sociedad postindustrial. Madrid: Alianza.
 BELL, D. (1984). Las ciencias sociales desde la Segunda Guerra Mundial. Madrid: Alianza.
 BELL, D. (1998). Las contradicciones culturales del capitalismo. Madrid: Alianza.
 BERGER, P. L. Invitació a la sociologia. Barcelona: Herder, 1986.
 BERGER; KELLNER (1985). La reinterpretación de la sociología. Madrid: Espasa-Calpe.
 BOTTOMORE, T. B. (1986). Introducción a la sociología. Barcelona: Península.
 BOTTOMORE, T. B. (1982). La miseria de la sociología. Madrid: Tecnos.
 BOTTOMORE, T. B. (1976). La sociología como crítica social. Barcelona: Península.
 BOUDON, R. (1981). Introducción al análisis sociológico. Madrid: Rialp.
 BOURDIEU, P. (1976). El oficio de sociólogo. Madrid: Siglo XXI.
 BOYER, R. (1985). La flexibilidad del trabajo en Europa. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
 BUCKLEY, W. (1982). La sociología y la moderna teoría de los sistemas. Buenos Aires: Amorrortu.
 BURAWOY, M. (1989). El consentimiento en la producción. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
 CROMPTON, R. (1994). Clase y estratificación. Madrid: Tecnos.
 DE MIGUEL, J. M. (1998). Estructura y cambio social en España. Madrid: Alianza Editorial.
 DEL CAMPO, S. (1988). Tratado de sociología (2 vol.). Madrid: Taurus.
 DEL PINO ARTACHO, J. (1990). La teoría sociológica. Madrid: Tecnos.
 DUNCAN MITCHELL, G. (1988). Historia de la sociología. Barcelona: Labor.
 ELSTER, J. (1990). Tuercas y tornillos. Una introducción a los conceptos básicos de las ciencias sociales. Barcelona: Gedisa.
 FERRAROTI, F. (1975). El pensamiento sociológico de Auguste Comte a Max Horkheimer. Barcelona: Península.
 FICHTER, J. H. (1974). Sociología. Barcelona: Herder.
 FLAQUER, L. (1998). El destino de la familia. Barcelona: Ariel.
 FLAQUER, L. (1999). La estrella menguante del padre. Barcelona: Ariel.

GARVÍA, R. (1998). Conceptos fundamentales de sociología. Madrid: Alianza.

GIDDENS, A. (1977). El capitalismo y la moderna teoría social. Barcelona: Labor.

GIDDENS, A. (1998). La estructura de clases en las sociedades avanzadas. Madrid: Alianza Editorial.

GIDDENS, A. (1991). Sociología. Madrid: Alianza.

GIDDENS, A.; TURNER, J. (1990). La teoría social hoy. Madrid: Alianza.

GINER, S. (1994). Historia del pensamiento social. Barcelona: Ariel Historia, 1994.

GINER, S. (1996). Sociología. Barcelona: Península.

GOLDTHORPE, J. E. (1999). Introducción a la Sociología. Madrid: Alianza Editorial.

GOULDNER, A. W. (1979). La sociología actual: renovación y crítica. Madrid: Alianza.

GURVITCH, G. (1970). Tres capítulos de historia de la sociología. Buenos Aires: Nueva Visión.

HORTON; HUNT. (1986). Sociología. Mèxic. McGraw-Hill, 1986.

IGLESIAS, C.; ARRAMBERRI, J. R.; L. R. ZUÑIGA. (1980). Los orígenes de la teoría sociológica. Madrid: Akal.

JIMÉNEZ, J.; MOYA, C. (ed.). (1978). Teoría sociológica contemporánea. Madrid: Tecnos.

LARAÑA, E. (1998). La construcción de los movimientos sociales. Madrid: Alianza Editorial.

LIGHT, D.; KELLER, S.; CALHOUN, C. (1991). Sociología. Colòmbia: McGraw-Hill.

LITTLEJOHN, J. (1999). La estratificación social. Madrid: Alianza Editorial.

MENDRAS, H. (1968). Elementos de la sociología. Barcelona: Elementos de la Cultura Popular.

MORALES, J.; ABAD, L. V. (1998). Introducción a la sociología. Madrid: Tecnos.

MOYA, C. (1971). La teoría sociológica. Madrid: Taurus.

MOYA, C. (1970). Sociólogos y sociología. Madrid: Siglo XXI.

NEMESIO, R. (2000). Colaboración y conflicto. Una aproximación a la sociología de la organizaciones. València: Tirant lo Blanch.

NISBET, R. (1969). La formación del pensamiento sociológico (2 vol.). Buenos Aires: Amorrortu.

REX, J. (1971). Los problemas fundamentales de la teoría sociológica. Buenos Aires: Amorrortu.

RITZER, G. (1993). Teoría sociológica clásica. Colòmbia: Mc-Graw Gill.

RITZER, G. (1993). Teoría sociológica contemporánea. Colombia: Mc-Graw Gill.

ROCHER, G. (1980). Introducción a la sociología general. Barcelona: Herder.

RODRÍGUEZ IBÁÑEZ, J. E. (1989). La perspectiva sociológica. Madrid: Taurus.

RODRÍGUEZ IBÁÑEZ, J. E. (1978). Teoría crítica y sociológica. Madrid: Siglo XXI.

RUSCONI, J. E. (1969). Teoría crítica de la sociedad. Barcelona: Martínez Roca.

SAAVEDRA, L. (1991). El pensamiento sociológico español. Madrid: Taurus.

SCHOECK, H. (1977). Historia de la sociología. Barcelona: Herder.

SOROKIN, P. A. (1964). Achaques y manías de la sociología moderna y ciencias afines. Madrid: Aguilar.

6. AVALUACIÓ

Els aspectes que s'avaluen són:

- El contingut teòric de l'assignatura
- Les pràctiques realitzades durant el curs
- Altres activitats voluntàries

L'avaluació de l'alumne es realitza a partir d'un examen al final del semestre, així com de la valoració de les activitats obligatòries i voluntàries que es proposaran durant el curs.

L'examen suposa un 70% de la nota final, les pràctiques obligatòries un 20% i les voluntàries un 10%.